

De
54
S. Popescu
mai

RĂZBOIUL NOSTRU ÎN POEZIA POPORANĂ

Poezia populară a războiului nostru de întregire națională nu se cunoaște. Dacă au fost culegători ai acestei poezii, de nicăeri însă n'au venit îndemnul și tanul ca aceste culegeri să vadă lumina slovei tipărită. Puținele versuri, culese aiudoma, cu respect și cu dragoste, care stau risipite în reviste și broșuri nu dau de cât o palidă și uneori falsă imagine a doinei ce se cântă în strădania războiului, pe front sau în spatele lui. Și totuși, epopeia războiului nostru de întregire națională a fost minunat cântată de cântăreții anonimi, purtători de pușcă și krenadă, neclintiti nădăjditori în realizarea visului românesc de un mileniu.

Cine a auzit doina tranșelor noastre, cine a cunoscut-o și a simțit-o în vârtejul vremilor de atunci, poate spune fără greș că suntem singurul popor care a știut să-și cânte ca nimeni altul doina năzuințelor și strădaniilor lui din anii cei grei ai războiului. Iar dacă s'ar cunoaște mai bine câtă bogăție de suflet, de vers și de viers a încălzit tranșele noastre, dacă s'ar ști doina noastră de atunci, în orgul ei limpede, simplu și cald, ochii ni s'ar întoarce mai cercetători și mai stăruiți către sat, unde se găsește cu prisosință afirmarea noastră ca popor de poezie și muzică.

În entuziasmul și în suferințele realizatoare ale idealului nostru național, soldatul român n'a uitat și nu s'a efiit să cânte. Glasul tunului nu i-a amuțit viersul și necazul vieții de tranșee nu i-a frânt avântul. După ce viul luptei se domolea, în clipa trecătoare de răgaz sau de obidă, cântecul se furișea pe buze și sufletul, uitându-se pe sine, se pierdea în vers mângâitor și înbărbătător. Cântând ca păstor sau ca plugar în

vremi de liniște, țăranul român, cucerit de taina mistică a izbânzii, ca soldat a știut să dea aripi de vers durerilor și nădejdiilor din zilele de luptă. În cântecul înmugurit în neastâmpărul tranșeelor se împleteau reminiscențe de cântec de-acasă cu impresiile fulgerate ale momentului, în care predominau sentimentele cele mai variate.

Un soldat din Bibeștii Gorjului se adresa jiuului, cu sufletul pe care i-l dăduse luptele năpraznice de pe malurile lui :

Foaie verde trei smicele,
 Jiula cu pietricele,
 Trista-s malurile teie ;
 Triste sunt și speriate
 Că bate tunul și bate
 Și în păduri adânc răsbate
 De fug năsarile toate.

Iar altul spunea Argesiului :

Foaie verde fir sulcină,
 Argeșul cu apă lină
 Ce treci reșu și înspumat
 Și cu sânge-amestecat ?

Și după lupta de la Turtucaia, în care au pierit în foc și în apele Dunării mulți dintre vitejii noștri, un soldat spre oatrizeci de ani, de prin mărțile Brăilei, cânta la câțeva zile după luptă. Și el se adresa Dunării cu glas mârșnit :

Dunăre cu ane multe,
 Cine stă să-ți mai asculte
 Vorba-ți mută, legănată,
 Plâns de mamă îndurerată,
 Plâns de apă turburată
 Și cu trupuri îngroșată ?

Apoi, aruncându-i cuvânt de ciudă și de oară, îi spunea aspru :

Dunăre, halită bătrână,
 Tu din val făcuși țărână.

Din apă făcuși pământ
 Să ne fie de mormânt,
 Fără cruce, fără sfânt.

În poezia populară din vremi de pace, râul, pădurea, câmpul, cerul și drumul sunt lucruri asupra cărora se oprește cu predilecție poetul. Poezia războiului nu uită să facă la fel. Soldatul-poet le personifică și le dă graiu, făcându-le purtătoare bucuriilor și tristețelor sale, așteptând de la ele cuvânt îmbărbătător și mângâitor de frate.

Foia verde-a bobului,
 Jelui-m'as și stam cui,
 Jelui-m'as cerului,
 Jelui-m'as drumului,
 Jelui-m'as câmpului,
 Jelui-mi-aș tuturor
 Rănile care mă dor ;
 Rănile din nient și spate
 Și din suflet jumătate
 Și din inimă pe toate.

O minunată oglindire are Moldova anului 1917 în poezia războiului nostru. Poetul anonim exprimă în versuri lapidare psihologia unui neam întreg care numai credința în izbânda finală, ca o dreptate dumnezăiască, n-o pierduse. Tablouri de-o sugestivitate neîntrecută redau întreaga stare de lucruri de atunci.

Mai întâiu, în spatele frontului, tifosul exantematic :

În spital stai trei în pat :
 Unui moare 'n scăpătat,
 Altul moare 'n asfintit,
 Părăsit și ne grijit,
 Altul ~~zace~~ zace și bolește
 Și-apoi tot se urădește.

Un bolnav îi spune doctorului cu limbă de moarte :

Ține-mă, doftore, 'n viață
Până mâine dimineată,
Să mai văd odată soare,
S'aud păsări cântătoare,
Că poate m'or vindeca
Fără doftoria ta.

Moartea în numără însă clipela și bolnavul își știe încheerea :

Moarte, moarte duh de f'ară,
Cine-i sorocit să piară,
Tu îl strângi în brațe-odată
Și i-ai secat viața toată.

Apoi acei **Ș**du-te, vino **Ș** nesfârșit al soldaților ruși, cari nu-și
răseau locul, nu-s găseau astâmpeărul și rățiceau buimaci pe drumurile
Moldovei amărâte :

Foaie verde sapte foi,
Șapte foi dintr'un trifoi,
C'au venit rușii la noi
Cu mantale îmblânite,
Cu capele căptușite
Și cu cisme potcovite,
Și-altă foie de epanac,
Mulți sunt, dar nimic nu fac,
Că tot umblă 'n lung și lat,
Fără treabă, fără spor
Par'ar fi de capul lor.

Iar neastâmpeărul trupelor rusești din primăvara 1917, când vântul revolu-
ției sfărâmasse disciplina și agita gândurile unei păci cu ori ce preț,
soldatul român știa să-si spună în cuvinte de vers toată această frământă-
tare a Moldovei :

Foaie verde trei aglici,
Ce-ai cătat, rusule, aici,

Că de când veniți la noi,
 Cu tine facem război ;
 Că de "mir" vorbești mereu,
 Miruite-ar Dumnezeu
 După cum îți doresc eu.

Și mai departe

Și-altă foaie de secară,
 Scoală, scoală pălădevară
 C'au dat nemții buzna 'n țară
 Și fac pârjol și ocară.
 —Ias' să intre că nu-mi pasă,
 Că nu sunt la mine-acasă.

răspunde rusul.

În toată nesiguranța, mâhnirea și înfrângerea sufletească din Moldova, cu toată ciuda pe care o inspirau rușii, cu lipsurile, cu ne-
 cazurile și cu toată psihologia Moldovei de-atunci, cântăreții dragostei
 n'au lipsit. Dragostea este cel mai adânc sentiment omenesc, care închea-
 gă și definește pe om. Poetul anonim al ostășimii românești din Moldova
 și-a spus și atunci dragostea lui.

Foaie verde și-o lălea,
 Moldoveanca-i cu belea
 Știe ce e dragostea ;
 Ochi și sprâncenile,
 Île fac dragostile
 Și mănâncă soldele...
 Moldovencile-s cu foc
 Le îndrăgostești pe loc.
 Trupușorul lor mlădiu
 Parc'er fi de argint viu,
 Se frământă, se omoară
 Ca creanga de sălcioară

Când o bate vânt de seară,

Unai astfel de fete îi spunea într'o seară un flăcău din Oltenia :

Moldoveancă, Moldoveană,
Ochişori de nădrăvană,
De te-aş prinde într'o seară,
Te-aş lua de subţioară,
Te-aş trece prin foc şi pară,
Te-aş duce la mine în ţară
Şi te-aş face soţioară,
Şi mamii de-o nurioară.

Dar moldoveanca n'ascultă chemarea flăcăului :

Foate verde spic de brad,
Moldoveanca din Bârlad
Tuturor le căzu drag,
Numai mie-mi fu duşmană
Şi-mi lăasă în piept o rană,
Rană grea nevindecată
C'o lăasai nesărutată.

Rezistenţa din hotarele Moldovei, acolo unde se înclăştase şi toată dârjemia noastră ca neam de ostaşi, a găsit în poezia populară a vremii nebănuite accente epice şi artpi de avânt fără pereche. Luptele cele mai însemnate din această rezistenţă eroică sunt prânse în versuri de-o frăgezime şi de-o puritate cum nu le-a cunoscut poezia noastră populară.

Astfel lucta din Dealul Virului :

Foicică-a pîrului,
Sus pe dealul Virului
Iarbă verde nu mai creşte,
Frunza nu mai înfrunzeşte,
Că tranşeele adânci
Sparge dealuri, sparge stânci,

Sparge muntii cu creste reci
Si coreste la potoci,
Drumuri lungi si drumurile
Ca o salba de mărgele,
Blestemata salba rea
Ne 'ngropă tineretea.

Apoi :

Foaiete verde ca tutunul,
La cota o mie una
Zi de zi bubue tunul ;
Zi si noapte pusca cântă,
Mitraliera descântă,
Descântă la namți de brâncă.

Si pe valea Zăbrăutului :

Foaiete verde foi de luncă,
Zăbrăuț, vale adâncă,
Cine-ți bate și-ți frământă
Malul cu poenile,
Muntii cu pădurile,
De-ți gonă păsările ?
Bate neantul, bate sloată,
Bate, Dumnezeu să-l bată,
Frunzulită viorele,
Ostează cele vâlecle
Când se sparge bomba 'n ele,
Iar pe drumul răsuțit
Sue tunul raginit
Cu sânge roșu atropit ;
Sue 'n sus și se tot sue
Ca să-și facă cetățue,
Ca să-și facă azăvad

În franzișul des de brad,

Iar lupta de la Mărășești a dat prilejul unei adevărate poeme. Desprinzând din ea câte va fragmente :

Și-alte foi mere crețești,
Pe Siret la Mărășești
Se bat oști împărățești
Cu armate românești...
Foaie verde foi trifoi,
Regimentul treizeci-doi,
A sărit peste tranșei
Și pornește la atac
Să dea nemții peste cap.
Că veneau nemții de zor
Ca o ploaie, ca un nor,
Și veneau mâncând pământ
Ca să-și caute mormânt ;
Tunurile bubuiau,
Mitraliere pocneau
Și veneau și iar veneau
De nu se mai isprăveau...
Foaie verde maghiran,
Mărășești loc năsdăvan,
Oprigi caste împărățească
În poartă moldovenească,
Dar de-acum anii în șir
Ve fi numai cimitir,
În jurul tău pe câmpii
Iarba când o răsări
Va fi neagră, ofilită,
Cu sânge roșu stropită.

În liniile sale simple, aspre și reci, poezia populară a răs-

boiului nostru de întregire națională este străbătută de un optimism și o siguranță a izbânzii fără pereche. Dacă au fost îndoeli în momentele cele grele, dacă au fost temeri care au putut încruga frunțile celor de sus, acolo jos, în tranșeele rezistenței noastre ostăgești, îndoiala și teama ~~nu~~ n'au putut cuibări niciodată. Soldatul român a cântat și ~~și~~ nădăjdait; în mintea și în sufletul său n'a încăput niciodată gândul că nu vom birui. Cântecul său din vremea războiului, lipsit de liniștea versului din vreme de pace, lipsit de perfecțiunea repetării îndelungate, fără căldura versului, ^{Scris în țară} rămâne totuși documentul cel mai autentic al psihologiei noastre de-atunci. În el sunt cu prisosință afirmări adânci ale credinței că biruința finală va fi a noastră, așa cum a dovedit-o timpul și istoria.

A. Novak

Str. Ducele Vlaicu nr 77